

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
ประวัติศาสตร์ชุมชนโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง

โดย
อาจารย์ ภูเดช แสนสา
สาขาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวหน้าโครงการ
รองศาสตราจารย์ สมโชติ อ๋องสกุล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่
เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ประวัติศาสตร์หมู่บ้านศรีปิงเมือง

ภูเดช แสนสา

หมู่บ้านศรีปิงเมืองในอดีตมีอาณาเขตพื้นที่ครอบคลุมถึงชุมชนวัดศรีปิงเมือง, ชุมชน 5 ธันวาคม และชุมชนบ้านศาลาแดง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ติดกับกำแพงชั้นนอก (กำแพงดิน) ของเวียงเชียงใหม่ทางด้านทิศใต้ เป็นชุมชนที่สร้างขึ้นมาประมาณ 100 กว่าปีจากการขยายตัวของผู้คนที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในกำแพงเวียงเชียงใหม่

ตอนที่ 1 พัฒนาการของหมู่บ้านศรีปิงเมือง

หมู่บ้านศรีปิงเมือง ผู้เขียนได้แบ่งระยะเวลาพัฒนาการของหมู่บ้านศรีปิงเมือง ที่มีความเปลี่ยนแปลงเห็นได้อย่างชัดเจนออกเป็น 4 ช่วง คือ

(1) ยุคก่อนสถาปนาเมืองเชียงใหม่ในพ.ศ.1839 จนถึงเมืองเชียงใหม่เริ่มทำการต่อต้านการปกครองของพม่าเมื่อพ.ศ.2317

(2) ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองฟื้นฟูเมืองนครเชียงใหม่ถึงยุคก่อนปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2339 - 2441

(3) ยุคมณฑลเทศาภิบาลถึงก่อนยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจ พ.ศ.2442 – 2503

(4) ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2504 - ปัจจุบัน(พ.ศ.2554)

(1) ยุคก่อนสถาปนาเมืองเชียงใหม่ในพ.ศ.1839 จนถึงเมืองเชียงใหม่ร้างภายหลังทำการต่อต้านการปกครองของพม่าเมื่อพ.ศ.2317

บริเวณพื้นที่ตั้งหมู่บ้านศรีปิงเมือง ในอดีตตั้งแต่ก่อนสมัยก่อนตั้งเมืองเชียงใหม่ในพ.ศ.1839 ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นชุมชนอะไร แต่สันนิษฐานว่าคงมีชุมชนเล็กๆ ที่เป็นกลุ่มชาวลัวะตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านนั้นติดกับหมู่บ้านศรีสุพรรณที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านศรีปิงเมืองทางด้านทิศเหนือ ปรากฏภาพสะท้อนในตำนานของวัดนันตารามว่าเป็นป่าไม้ไผ่และมีชาวลัวะมาตั้งหมู่บ้านอยู่¹ แต่ไม่ทราบว่าเป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านศรีปิงเมืองในยุคนี้ว่าอย่างไร จนถึงช่วงหลังจากตั้งเมืองเชียงใหม่มีการผสมผสานกลุ่มคนไทยวนและเม็ง(มอญ) มีการสร้างเวียงเชียงใหม่

¹ วัดนันตาราม, ตำนานวัดนันตาราม, เอกสารอัดสำเนา, 2506, หน้า 4.

ศรีสุพรรณ ส่วนเจ้าหมื่นหลวงและชายาได้ถวายทานคนไว้กับวัดศรีสุพรรณ 20 กรว ไว้คนเฝ้าเมือง แก้วเป็นหัวหน้าอยู่รักษาพระธาตุวัดศรีสุพรรณ³

ในสมัยของพระเจ้าติโลกราช พระศิลา(อยู่วัดเชียงมั่นในปัจจุบัน)เคยประดิษฐานอยู่วัดหมื่นสาร ต่อมาพ.ศ.พ.ศ.2018 พระเจ้าติโลกก็นำพระศิลาไว้ในราชวังโดยทรงโปรดให้ปลูกต้นกล้วย ต้นอ้อยและฝังเสาโคมไฟจากพระราชวังไปวัดหมื่นสาร เพื่ออัญเชิญมาประดิษฐานยังหอพระแก้วในพระราชวัง⁴

ที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งของพื้นที่บริเวณระหว่างศรีสุพรรณ ธาตุคำ และหมื่นสาร อาจเป็นบริเวณ “ช่วงเสือ” ของเมืองเชียงใหม่คู่กับ “ช่วงสิงห์” ที่อยู่หัวเวียงด้านทิศเหนือ ดังปรากฏในตำนานพื้นเมืองล้านนาเชียงใหม่ กล่าวถึงเดชะมังคละวิเศษของเมืองเชียงใหม่ที่มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังรายที่ กษัตริย์และชาวเมืองสักการะบูชา คือ

- (1) พระธาตุคอกยสุเทพ
- (2) พระแก้ว(พระเสด็จมณี)
- (3) พระสิงห์
- (4) เสาอินทขิล กลางเวียง
- (5) พญาช้าง ๘ เชือกที่เจดีย์หลวง กลางเวียง
- (6) พญาช้างเผือก ๒ เชือกหัวเวียง
- (7) พญาราชสีห์ ๒ ตัวหัวเวียง
- (8) พญาพยัคฆ์ ๒ ตัวหางเวียง(ใต้เวียง)

“...ก็ด้วยเดชะมังคละวิเศษมีกับเมืองชื่อว่า พระธาตุเจ้าสุเทพ 1 และพระแก้วเจ้า และพระสิงห์เจ้า และเสาอินทขิลเจ้า และพระยาช้างเผือก 2 ตัวหัวเวียง และพระยาราชสีห์ 2 ตัวหัวเวียง และพระยาช้าง 6 (8) ตัวในมหาเจดีย์หลวงเจ้า และพระยาพยัคฆ์ 2 ตัวอยู่ใต้เวียง และเล็งอาญาประเวณีเข้าวัดสา เดือนยี่ ปีใหม่มานั้น หมายถึงพระมหากษัตริย์เจ้าเป็นเจ้าทำว พระยาเจ้านาย..ก็บูชาข้าวตอกดอกไม้ลำเทียนน้ำขมิ้นส้มป่อยน้ำอบน้ำหอมคันธจวนจันทน์...”⁵

³ “ศิลาจารึกวัดศรีสุพรรณ” อ้างใน วัดศรีสุพรรณ, ประวัติวัดศรีสุพรรณ จัดพิมพ์เนื่องในงานปอยหลวงพระวิหารและเสนาสนะ ถาวรวัตถุ วัดศรีสุพรรณ วันที่ 27-31 มีนาคม 2541 หน้า 9-15.

⁴ “ตำนานพระศิลาเจ้า” อ้างใน สงวน โชติสุขรัตน์,ประชุมตำนานล้านนาไทย เล่ม ๒,(กรุงเทพฯ : อักษรบริกร, 2515),น. 65.

⁵ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่(ปริวรรต), ตำนานพื้นเมืองล้านนาเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา, 2524,หน้า 5.

พญาช้างเผือก 2 เชือกบริเวณหัวเวียงเชียงใหม่

(ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เหตุที่สันนิษฐานว่า “ช่วงเสือ” อยู่ระหว่างศรีสุพรรณ ชาติคำ และหมื่นสาร เนื่องจากตำนานกล่าวว่า “อยู่ได้เวียง” จึงน่าจะอยู่ด้านทิศใต้นอกเวียงเชียงใหม่(กำแพงสี่เหลี่ยม) ปัจจุบันยังปรากฏมีวัดร้างชื่อ “คูเสือ” อยู่ในบริเวณพื้นที่ของชุมชนเหล่านี้ (บริเวณด้านเหนือของ “บ้านเลี้ยงเด็กกำพร้ากิ่งแก้ว” ในปัจจุบัน) ที่สะท้อนถึงเรียกชื่อพ้องกับ “เสือ 2 ตัว” ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสัญลักษณ์สำคัญที่อยู่บริเวณนี้ เหมือนกับหัวเวียงบริเวณใกล้เคียงกับ “ช่วงสิงห์” และ “ช่วงช้าง” ก็ปรากฏชื่อวัดพ้องกับช่วงสิงห์และช่วงช้างเช่นกัน คือ วัดช่วงสิงห์(วัดช่วงสิงห์ไชยมงคล), วัดคูช้าง(ร้าง), วัดช้างเผือก(ร้าง) และวัดกุญชร(ร้าง)⁶ อีกประการหนึ่งด้วยการให้ความสำคัญกับตัวตนของเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะในกำแพงสี่เหลี่ยม(เวียงเชียงใหม่ชั้นใน)มีความสำคัญที่สุด ดังปรากฏพิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ก็มีการประกอบพิธีพลีกรรมที่แจ้ง(มุม)เวียงทั้ง 4 และประตูเวียงทั้ง 5 ของเวียงเชียงใหม่ชั้นในเป็นสำคัญ มากกว่าจะให้ความสำคัญรวมไปถึงกำแพงเวียงเชียงใหม่ชั้นนอก(กำแพงดิน)⁷ ดังนั้นการสร้าง “ช่วงเสือ” ขึ้นนอกเวียงเชียงใหม่ชั้นในจึงมีความเหมาะสม เพื่อเป็น “เตชะมงคลวิเศษ” และปกป้องสิ่งชั่วร้ายเข้าสู่ภายในเวียงเชียงใหม่ในส่วน “ดิน”(หาง) ของเวียงในด้านทิศใต้ก่อนเข้าสู่ประตูทางเวียง คือ ประตูสวนปรุง ที่เป็น “ประตูผี” นำซากศพออกนอกเวียงสู่ป่าช้าหายยาผ่านทางประตูนี้ แล้วสร้าง

⁶ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, วัดร้างในเวียงเชียงใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2,(กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, ม.ป.ป.), หน้า 38, 114 และ 115.

⁷ “พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่” อ้างใน ศูนย์ส่งเสริมและศึกษาวัฒนธรรมล้านนาไทย(ปริวรรต), ตำนานธรรมิกราช ตำนานดอนเต้า พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ และกฎหมายเข่านา, เอกสารอัดสำเนา, 2523, หน้า 50.

ขึ้นคู่กับสร้าง “ช่วงสิงห์” เพื่อเป็น “เดชเมือง” และป้องกันสิ่งชั่วร้ายเข้าสู่ภายในเวียงเชียงใหม่ในส่วน “หัว” ของเวียงในด้านทิศเหนือก่อนเข้าสู่ประตูหัวเวียง(ประตูช้างเผือก)

ส่วนสาเหตุที่ “ช่วงเสือ” หรือที่เรียกว่า “พญาพยัคฆ” 2 ตัวที่อยู่ทางเวียงหรือด้านทิศใต้ของเวียงซึ่งไม่ปรากฏสืบมาในปัจจุบัน เหมือนกับ “ช่วงสิงห์” หรือที่เรียกว่า “พญาราชสีห์” 2 ตัว และ “ช่วงช้าง” หรือที่เรียกว่าช้างเผือก 2 เชือกที่อยู่หัวเวียงหรือด้านทิศเหนือของเวียง สันนิษฐานว่าในยุคพื้นฟูเมืองเชียงใหม่เมื่อพ.ศ.2339 พระเจ้ากาวิละ พระเจ้านครเชียงใหม่พระองค์แรกในราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนไม่ได้ทรงโปรดให้ทำการบูรณะ แต่ทรงให้บูรณะราชสีห์กับช้างเผือกที่หัวเวียง จึงทำให้เสือ 2 ตัวที่ทางเวียงชาวดุคหรือทมิฬจนไม่ปรากฏหลักฐานในปัจจุบัน ทว่าอย่างน้อยหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ในตำนานพื้นเมืองล้านนาเชียงใหม่ก็สะท้อนว่าบริเวณปริมณฑลของชุมชนศรีสุพรรณ ราชคฤห์ และหมื่นสารที่อยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านศรีปิงเมือง ในอดีตอาจเป็นที่ตั้งของ “ช่วงเสือ” ที่อยู่ทางเวียง นอกกำแพงเวียงเชียงใหม่ด้านทิศใต้ คู่กับ “ช่วงสิงห์” และ “ช่วงช้าง” ที่อยู่หัวเวียง นอกกำแพงเวียงเชียงใหม่ด้านทิศเหนือ

จากหลักฐานเหล่านี้ทั้งปรากฏในตำนานและจารึกต่างๆ จึงพอที่จะสันนิษฐานได้ว่าพื้นที่บริเวณด้านในของกำแพงเวียงเชียงใหม่ชั้นนอกมีผู้คนหนาแน่นและเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญๆ มีพระพุทธรูปสำคัญของบ้านเมือง พร้อมกับมีพระมหาเถระชั้นผู้ใหญ่จำพรรษาอยู่ ซึ่งพื้นที่ด้านนอกของกำแพงเวียงชั้นใหม่ชั้นนอกอันเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านศรีปิงเมืองที่อยู่ใกล้กับชุมชนดังกล่าวข้างต้น จึงอาจมีการขยายตัวมาตั้งถิ่นฐานกระจายกันอยู่ทางด้านนอกของกำแพงเวียง และอยู่อาศัยสืบเนื่องมาจนถึง พ.ศ.2317 เมื่อทำการขับไล่พม่าให้ออกไปจากเมืองเชียงใหม่ พม่าได้ทำการปราบปรามและกวาดต้อนชาวเชียงใหม่ไปไว้ที่พม่า จึงทำให้บริเวณหมู่บ้านศรีปิงเมืองถูกกวาดต้อนและร้างไปพร้อมกับเมืองเชียงใหม่ และร้างไปจนกระทั่งช่วงต้นพ.ศ.2400 จึงมีการก่อตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นอีกครั้งหนึ่งในชื่อ “บ้านสันป่าลาน”

(2) ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมืองพื้นฟูเมืองนครเชียงใหม่ถึงยุคก่อนปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2339 - 2441

ยุคพื้นฟูเมืองนครเชียงใหม่ตั้งแต่พ.ศ.2339 ภายหลังจากที่กลายเป็นเมืองร้าง นักวิชาการได้เรียกยุคนี้ว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” หรือ “ยุคเก็บหอมดอมไพร” พระเจ้ากาวิละ พระเจ้านครเชียงใหม่พระองค์แรกในราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน(พ.ศ.2325 – 2358) พร้อมกับเจ้านายพี่น้อง ได้เป็นผู้นำในการกวาดต้อนไพร่พลจากหัวเมืองทางฝั่งแม่น้ำคง(สาละวิน) ทางฝั่งรัฐฉาน และสิบสองปันนา เข้ามาสู่เมืองนครเชียงใหม่ ในกลุ่มคนเหล่านี้จำนวนไม่น้อยถูกนำเข้ามาทั้งระบบ คือ เจ้านาย ขุนนาง และไพร่พล ดังตัวอย่างในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวว่า

“...ถึงสกราช ๑๑๖๑ ตัว(พ.ศ.2342) ปลีกัดเม็ด พระเปนเจ้าเกณฑ์เจ้าคำมูลเปนแม่ทัพ
กุมริพล ๓๐๐ ขึ้นไฟตีฟ้าคำเครื่องอันมาตั้งเมืองบุ ฟ้าคำเครื่องถูกสีกาตาย ได้เมืองบุแล้ว
เจ้าคำมูลก็ลวดยกริพลข้ามน้ำคงไฟฟากตะวันตก เข้าดีเอาบ้านจัวลาย บ้านสะตอย(อ่านว่า –
สะต๋อย) ส้อยไร ทำช้าง บ้านนา ท่งอ้อ ได้หมื่นขวจัวลาย แลเมียฟ้าคำเครื่องกวาดเอา
ครอบครัวลูกบ่าวชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมือง...”⁸

หรือ

“...สมเด็จพระปฐมบรมปิตรภูมิทรภูษาธิบติพระเจ้าเชียงใหม่ องค์เปนพระวราชเชษฐา
(พระเจ้ากาวิละ – ผู้เขียน) มีพระราชอาชญาเกณฑ์หื้อท้าวคำแก่นคุมโยธาตาดาน ๓๐๐ คนขึ้น
ไฟฟูเจ้าเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเชียงตุง ท้าวคำแก่นก็รับอาชญาสมเด็จพระเปนเจ้าขึ้นไฟฟูเจ้าปราศ
รัยเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเชียงตุงสามิภักดิ์สมัคคัยินคิด้วยบอรรคมพุทธิสมพาร ก็พาเจ้านายน้องนุ่
ลูกหลานท้าวพระญาเสนาอามาจไฟไพร่ไทลงมาเป็นข้าราชการในพระนครเชียงใหม่ ท้าวแก่น
คำครอบคุมเอาเจ้าหอคำลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ก็ในสกราช ๑๑๖๖ ตัว(พ.ศ.2347) ปลีกาบใช้
สมเด็จพระเปนเจ้าก็ประทานสิรินามศักดิ์ตั้งท้าวคำแก่น ขึ้นเป็นพระญาคอนเมืองราชเสนาหั้น
แล...”⁹

ทางฝ่ายเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ได้โปรดให้จัดกลุ่มคนที่นำเข้ามาจากต่างเมือง โดยเฉพาะกลุ่ม
เจ้านาย ขุนนาง และไพร่มีฝีมือ(ช่างแขนงต่างๆ) ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณระหว่างเขตกำแพงเวียงชั้นใน
กับกำแพงเวียงชั้นนอกจำนวนหนึ่ง เช่น กลุ่มชาวไทเขินอยู่บริเวณวัดนันทาราม วัดธาตุคำ วัด
ดาวดึงษ์ วัดยางกวง วัดศรีสุพรรณ(บางส่วน) และวัดเมืองมาง(บางส่วน), กลุ่มชาวลุ่มแม่น้ำคงอยู่
บริเวณวัดหมื่นสาร วัดศรีสุพรรณ และวัดพวกเปี้ย, กลุ่มชาวไทลื้ออยู่บริเวณวัดเมืองมาง เป็นต้น¹⁰ ซึ่ง
ในรายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่ที่บันทึกไว้เมื่อพ.ศ.2440 โดยเจ้าหนานอุ่นเมือง แสดง
ถึงความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ได้เป็นอย่างดีว่า

“...วัดหมื่นสาร แขวงด้าวประตู่ไหยา...นิกายจัวราย
...วัดนันทาราม แขวงด้าวประตู่ขัวก้อม...นิกายเขิน
...วัดพวกเปี้ย แขวงด้าวประตู่ไหยา...นิกายครง(ลง)

⁸ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ดำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ ๓๐๐ ปี, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.2538), หน้า 130.

⁹ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ดำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ ๓๐๐ ปี, (อ้างแล้ว),

¹⁰ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา, 2518, หน้า 11 – 12.

...วัดหัวฝาย แขวงด้าวประตูล่ายแคง...นิกายเชียงใหม่
 ...วัดกุดคำ(ธาตุคำ – ผู้เขียน) แขวงด้าวประตูล่ายก้อม...นิกายเงิน
 ...วัดยางกวง แขวงด้าวประตูล่ายก้อม...นิกายเงิน
 ...วัดเมืองมวง แขวงด้าวประตูล่ายก้อม...นิกายน่าน
 ...วัดสุกัณ(ศรีสุพรรณ) แขวงด้าวประตูล่ายไยา...นิกายครง(คง)
 ...วัดดาวเวดิง แขวงด้าวประตูล่ายแคง...นิกายเงิน...”¹¹

เมื่อชุมชนที่นำเข้ามาตั้งถิ่นฐานทั้งภายในเวียงเชียงใหม่ชั้นใน(ในกำแพงเวียงสี่เหลี่ยม)และเวียงเชียงใหม่ชั้นนอก(ในกำแพงดิน) ส่วนภายนอกกำแพงเวียงชั้นนอกคือบริเวณหมู่บ้านศรีปิงเมืองในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงถูกใช้เป็นที่พำนักของผู้คนภายในเวียง พื้นที่บางส่วนก็เป็นป่าช้าของคนภายในเวียง และพื้นที่บางส่วน(ชุมชนศาลาแดง)ก็เป็นที่อยู่ของพระอัฐิหรือเป็นสุสานหลวง ของเจ้าหลวงธรรมลังกา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 2 (พ.ศ.2359 – 2364) กับเจ้าหลวงคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3 (พ.ศ.2366 – 2368)¹²

โดยเฉพาะชาวบ้านแถบหมู่บ้านช่างแต้มภายในเวียงเชียงใหม่ จะมีที่นาอยู่บริเวณบ้านศรีปิงเมืองและพื้นที่ใกล้เคียงจำนวนมาก ดังเช่น

ที่นาของขุนบริบาล(หนานพรหม สุริยะวงศ์) กำนันตำบลวัดพระสิงห์ประมาณ 40 ไร่อยู่บริเวณที่ปัจจุบันเป็นปลายสนามบินเชียงใหม่ด้านวัดช่างทอง หมู่บ้านอมรนิเวศ และด้านแม่เข้าได้

ที่นาหนานแก้ว นามแม่อยู่จำ ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านอมรนิเวศ และบ้านโกะกุล

ที่นาของพ่อตัน-แม่บุญชู อยู่วัฒนา พ่ออยู่ปัน-แม่อยู่ปัน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งศูนย์บำบัดวินโรค(ข้างห้างโลดัส) หมู่บ้านยุพิน 1 ยุพิน 2

ที่นาของลุงปิ่น ลุงแก้ว อยู่ตัน อยู่ทา ดันเกษม ปัจจุบันเป็นศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ สันป่าลาน หมู่บ้านเฟื่องฟ้า และด้านซอยรัตนสาขา

ที่นาของเจ้าสิบคำรวโต(พ่อน้อยโต)ปัจจุบันคือห้างโรบินสัน หมู่บ้านอมรนิเวศ วัดคอนป็น หมู่บ้านเฟื่องฟ้า หมู่บ้านยุพิน และแถวห้วยทราย

ที่นาเช่าของพ่อน้อยอิน-แม่หลาน ปัจจุบันอยู่หลังโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ติดต่อกับที่นาพ่อม่วย แม่แดงไปจนถึงหลังวัดสวนดอก

ที่นาของแม่ทา-พ่อใจ ปัจจุบันคือห้างนิมพานิช

ที่นาของตระกูลจันทร์ทิพย์ ปัจจุบันเป็นบ้านคำหนักและ หมู่บ้านกุลพันธ์(ตรงข้ามท้อแสงทอง)

¹¹ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่, (อ้างแล้ว), หน้า 11 – 12.

¹² วงศ์ศักดิ์ ณ เชียงใหม่(บรรณาธิการ),พระราชชายา เจ้าดารารัศมี, (เชียงใหม่ : วิทอินดีไชน์, 2552), หน้า 93 – 107.

ที่นาของนายโต ปัญญา ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านเอื้องหลวง และสนามบิน
 ที่นาของตระกูลจันทะและวุฒิชัยวงศ์ อยู่แถวหลังห้างโลตัส บ้านร่องเรือคำ¹³
 ที่นาของนายดาบแดง พัฒนานุตร คหบดีย่านวัวลายมีที่นาแถบใกล้วัดศรีปิงเมือง

แผนที่แสดงบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านศรีปิงเมืองช่วงพ.ศ.2466 ยังมีทุ่งนากว้างขวาง
 (ที่มา : หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ)

¹³ สมโชติ อ๋องสกุล, รายงานการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนในเชียงใหม่ : การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, พ.ศ.2548, หน้า 358.

ด้วยบริเวณนอกเวียงเชียงใหม่ด้านทิศใต้เป็นทุ่งนาและที่ว่างเปล่า ประมาณต้นพ.ศ.2400 ในสมัยของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ พระเจ้านครเชียงใหม่พระองค์ที่ 7 (พ.ศ.พ.ศ.2416 - 2440) เป็นต้นมาจึงเริ่มปรากฏมีการขยายตัวของกลุ่มผู้คนภายในกำแพงเวียงออกมาตั้งชุมชนบริเวณที่นาของตน หรือบางรายก็เข้าแถวทางที่ว่างเปล่าตั้งถิ่นฐานขึ้น ซึ่งหมู่บ้านศรีปิงเมืองก็มีขุนนางระดับ “พญา”¹⁴ จำนวน 4 คน และ “สลาเก่า” หรือหัวหน้าช่างไม้ในคุ้มหลวงของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่อีก 1 คน ได้ย้ายออกมาจากภายในกำแพงเวียงออกมาตั้งถิ่นฐานขึ้นใหม่ คือ

- (1) พญาปิงเมือง ต้นตระกูล “ปิ่นปิง”
- (2) พญาไชยมงคล (เรียกสั้นๆ ว่า “พญาไชย” หรือออกเสียงว่า “พญาใจ”)
- (3) พญาพินิจ ต้นตระกูล “นันทคำนิศย์”
- (4) พญาเทียมรังสี ต้นตระกูล “เตรียมรังสี” (เรียกสั้นๆ ว่า “พญาเทียม” หรือออกเสียงว่า “พญาเตียม”)¹⁵
- (5) สลาทิพโสตา (ออกเสียงว่า “ตีปโสตา”) ต้นตระกูล “ทิพย์โสกา”¹⁶

เมื่อพญาทั้ง 4 และสลาเก่าของคุ้มหลวงได้ออกมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้พร้อมกับไพร่บริวารด้วยบริเวณนี้เป็นทุ่งนามีต้นไม้อุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมากจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านสันป่าลาน” สันนิษฐานว่าพญาทั้ง 4 และคนในหมู่บ้านศรีปิงเมืองย้ายออกมาจากหมู่บ้านพวกเดิม เนื่องจากก่อนสร้างวัดศรีปิงเมืองขึ้นเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ผู้คนในหมู่บ้านศรีปิงเมืองจะเดินทางเข้าไปประกอบศาสนกิจและทำบุญที่วัดพวกเดิมภายในเวียงเชียงใหม่ ประกอบกับภายหลังได้มีการสร้างวัดขึ้นกลางหมู่บ้านโดยการนำของพญาปิงเมืองในพ.ศ.2432¹⁷ พระมหาเถระที่พญาปิงเมืองพร้อมกับพญาอีก 3 ท่านและชาวบ้านได้นิมนต์มาเป็นประธานสร้างวัดและรักษาการเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดศรีปิงเมือง (ขณะเดียวกันก็ยังเป็นเจ้าอาวาสวัดพวกเดิมอยู่) คือ สวาทเจ้ากาวิละ เจ้าอาวาสวัดพวกเดิม ผู้มีเชื้อสายเจ้านายเชียงใหม่ในราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน ซึ่งภายหลังอีก 6 ปีในพ.ศ.2438 พระเจ้าอินทวิชยานนท์

¹⁴ ระบบการปกครองของล้านนาในยุคราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน ขุนนางจะมียศศักดิ์เรียงลำดับชั้นจากระดับสูงลงไปถึงระดับต่ำดังนี้ (1) เจ้าพญาหลวง มี 4 ตำแหน่ง คือ เจ้าพญาหลวงแสนหลวง, เจ้าพญาหลวงจำบ้าน, เจ้าพญาหลวงสามล้าน, เจ้าพญาหลวงเด็กชาย (2) เจ้าพญา (3) พญาหลวง (4) พญา (5) อาชญา (6) แสนหลวง (7) แสน (8) ท้าว (9) หาญ (10) หมื่นหลวง” และ (11) หมื่น

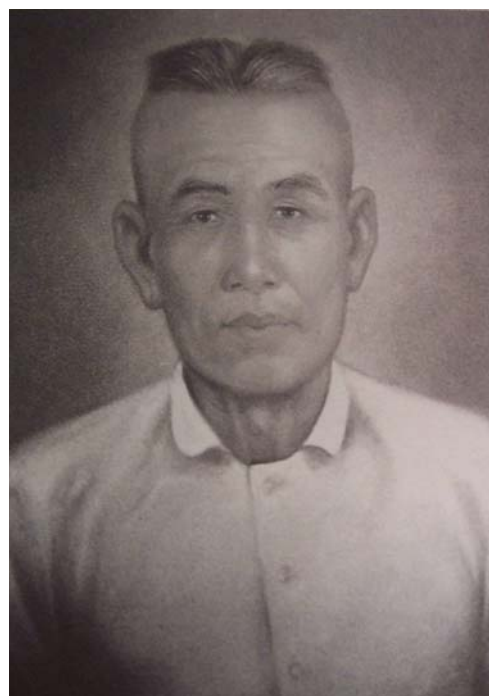
¹⁵ วัดศรีปิงเมือง, ประวัติวัดศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, เอกสารอัสสัณหา, และสัมภาษณ์พ่อสว่าง หมื่นแสน อายุ 68 ปี (พ่อสว่างได้ฟังสืบมาจากพ่อน้อยคำ บุญมาซึ่งปัจจุบันพ่อน้อยคำได้ถึงแก่กรรมแล้ว) บ้านเลขที่ 30/1 บ้านศรีปิงเมือง ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2554.

¹⁶ สัมภาษณ์นายสุทัศน์ ทิพย์โสกา บ้านศรีปิงเมือง ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2554.

¹⁷ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, วัดสำคัญของนครเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2536), หน้า 91.

พระเจ้านครเชียงใหม่ทรงโปรดแต่งตั้งให้สวามิเจ้ากาวิละ วัดพวกแต่มขึ้นเป็น “พระสังฆราชา” เป็น 1 ใน 7 ของคณะพระสังฆราชาประจำเมืองนครเชียงใหม่(ประมาณช่วงพ.ศ.2451 เป็น “พระราชาครู”)¹⁸

ส่วนบริเวณพื้นที่ตั้งกุ้เก็บพระอัฐิของเจ้าหลวงธรรมลังกับเจ้าหลวงคำฝั้น ภายหลังในพ.ศ.2452 พระราชยาเจ้าดารารัศมี พระราชธิดาในพระเจ้าอินทวิชยานนท์ พระเจ้านครเชียงใหม่ กับแม่เจ้าเทพไกรสร(เจ้าหญิงทิพเกษตร) ได้ทรงโปรดให้อัญเชิญย้ายพระอัฐิให้ประดิษฐาน ณ วัดสวนดอก พื้นที่บริเวณนี้ภายหลังก็ยังเป็นสถานที่ก่อกุ้พระอัฐิของเจ้านายบุตรหลานของเจ้าหลวงคำฝั้น คือ กุ้สายเจ้าบุรีรัตน์(เจ้าน้อยหน่อเมือง ณ เชียงใหม่ พ.ศ.2387 – 2466 เป็นโอรสเจ้าอุปราชพิมพิสาร พระราชธิดาเจ้าหลวงคำฝั้น) จากการสำรวจของผู้เขียนเมื่อพ.ศ.2552 มีกุ้ทายาทสายเจ้าบุรีรัตน์หน่อเมืองทั้งหมดจำนวน 32 กุ้¹⁹

เจ้าหลวงธรรมลัง เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 2 (ภาพซ้าย)

เจ้าหลวงคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3 (ภาพขวา)

(ที่มา : หนังสือเจ้าหลวงเชียงใหม่)

¹⁸ สวณ โชติสุวรรณ์, คนตีเมืองหน่อ,(กรุงเทพฯ: ป.พิสนาการพิมพ์ 2515),หน้า 483 – 503.

¹⁹ สำรวจโดยผู้เขียนเมื่อวันที่ 3 เดือนตุลาคม พ.ศ.2552

(3) ยุคมหานทีลเทศาภิบาลถึงก่อนยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจ พ.ศ.2442 – 2503

เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองของสยามตั้งแต่พ.ศ.2442 เป็นต้นมา สยามได้ผนวกล้านนาเข้าเป็นส่วนหนึ่ง ที่ถือว่าเป็นการสิ้นสุดระบบการปกครองแบบประเทศราชของล้านนา เจ้าผู้ครองนครเจ้านายและขุนนางในเมืองเชียงใหม่ไม่ได้มีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยตรงเหมือนอดีต แต่ถูกลดอำนาจลงจนกลายเป็นข้าราชการของสยาม พร้อมทั้งได้จัดให้มีการจัดรูปแบบการปกครองแบบใหม่ขึ้นจากส่วนกลาง โดยการจัดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นเขตจังหวัด อำเภอ(แขวง) ตำบล(แคว้น) และหมู่บ้านซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้สืบมาจนปัจจุบัน หมู่บ้านศรีปิงเมืองในระยะแรกนี้ก็ถูกจัดให้อยู่ในแคว้นไผ่ยา(หยา) แขวงเมืองนครเชียงใหม่ โดยแคว้นหยาจะจะมีนายแคว้น(กำนัน) 1 คนส่วนกลางกำหนดให้มียศเป็น “พญา” ส่วนพ่อหลวง(ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านต่างๆ รวมถึงหมู่บ้านเสนาห็นกำหนดให้มียศเป็น “แสน” “พ่อแคว้น” และ “พ่อหลวง” จะเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการติดต่อกับทางราชการ ชาวบ้านในอดีตน้อยคนที่จะได้ติดต่อกับทางราชการโดยตรง ทุกอย่างต้องผ่านพ่อแคว้นหรือพ่อหลวงบ้านเสมอ

ในยุคนี้แม้มีการขยายตัวของหมู่บ้านมากขึ้น แต่ชาวบ้านศรีปิงเมืองก็ยังมิวิตติชีวิตเรียบง่ายคล้ายกับในยุคจาริตที่มีการทำนาเพื่อบริโภคเป็นหลัก เพราะรอบๆ หมู่ประมาณ 80 % เป็นพื้นที่นาทั้งหมด สัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงเพื่อใช้ประโยชน์ของหมู่บ้านศรีปิงเมืองที่เลี้ยงแทบทุกหลังคาเรือนคือ วัวควาย ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมเลี้ยงควายเพื่อนำมาใช้ไถนา มีการช่วยเหลือแรงงานระหว่างกันที่เรียกว่า “เอามือเอแรง” ภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ที่ส่วนใหญ่เป็นคนรู้จัก เป็นเครือญาติทางการสมรส การเอามือเอแรงก็ไม่มีค่าจ้างแต่อย่างใด เมื่อคนภายในชุมชนบ้านใดมีการปลูกข้าว กลุ่มบรรดาเครือญาติและกลุ่มบรรดาเพื่อนบ้านก็จะมาช่วยกันทั้งลงแขกดำนา เกี่ยวข้าว หรือฟาดข้าว(นวดข้าว) เมื่อแล้วเสร็จจากคนนี้จะจะไปลงแรงช่วยเพื่อนบ้านคนอื่นๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไป ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน

ส่วนสิ่งที่เริ่มเปลี่ยนแปลงอีกอย่างหนึ่งในยุคนี้ ที่เริ่มจุดเริ่มสร้างคนชนชั้นกลางให้เกิดขึ้นภายในชุมชนก็คือการตั้งโรงเรียนวัดศรีปิงเมืองในพ.ศ.2479 ทำให้เด็กภายในหมู่บ้านโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงมีโอกาสได้หนังสือ เพราะแต่เดิมต้องบวชเรียนภายในวัด เด็กผู้หญิงจึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ดังนั้นในสมัยนี้ทั้งเด็กผู้หญิงและผู้ชายได้มีโอกาสได้เข้าเรียนแบบโรงเรียนสมัยใหม่ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดศรีปิงเมือง บางคนก็เข้าไปเรียนต่อโรงเรียนชั้นมัธยมภายในเวียงเชียงใหม่ เช่น เด็กผู้หญิงนิยมไปเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีวัฒโนทัยพายัพ เด็กผู้ชายก็ไปเรียนต่อโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย เมื่อเรียนจบก็รับราชการหรือทำงานตามห้างร้านบริษัทต่างๆ ซึ่งได้กลายเป็นชนชั้นกลางของหมู่บ้านศรีปิงเมือง

จนกระทั่งถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484 - 2488) ฝ่ายสัมพันธมิตรคืออเมริกาและอังกฤษที่เป็นคู่สงครามกับญี่ปุ่นและไทยที่ร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น จึงได้ถล่มบริเวณจุดยุทธศาสตร์

สำคัญด้วยการทิ้งระเบิดหลายลูก ซึ่งกองทัพทหารญี่ปุ่นและไทยนอกจากตั้งอยู่ภายในตัวเวียงเชียงใหม่ ก็มีการตั้งอยู่บริเวณสถานีรถไฟ บ้านสันป่าข่อย และบ้านท่าสะด้อย บริเวณนี้จึงมีการทิ้งระเบิดอย่างหนักด้วยเป็นจุดสำคัญของการคมนาคมขนส่งและที่ตั้งกองกำลังของญี่ปุ่นกับไทย ส่วนบ้านศรีปิงเมือง ก็มีได้มีผลกระทบด้วยเนื่องจากอยู่ใกล้ติดกับตัวเวียงเชียงใหม่ ดังทหารญี่ปุ่นจะใช้ต้นโพธิ์ทั้ง 4 ต้น ภายในวัดศรีปิงเมืองตรวจตราสอดส่องความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม²⁰

ในปลายทศวรรษ 2490 ช่วงรอยต่อก่อนหน้าประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เริ่มปรากฏมีการขยายตัวของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานภายในชุมชนมากขึ้น ที่เกิดจากการขยายตัวของตัวเมืองเชียงใหม่ การเริ่มกระจายเข้าสู่บ้านศรีปิงเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ มีผลทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นภายในหมู่บ้าน และจะมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตอีกมากมายที่เข้ามาแทนที่ของเก่าที่สืบทอดมาจากยุคก่อนเมื่อเข้าสู่ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(4) ยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2504 - ปัจจุบัน(พ.ศ.2554)

แผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เรียกว่า “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ” และตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) เรียกว่า “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เพื่อสร้างการพัฒนาสมัยใหม่ให้ประเทศไทยทันสมัย ซึ่งแผนพัฒนาฉบับแรกและฉบับที่ 2 เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญโดยเฉพาะการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้นพื้นฐาน เช่น การคมนาคมและขนส่ง การชลประทาน การไฟฟ้า สาธารณูปการ ฯลฯ โดยรัฐจะสนับสนุนเพื่อปูพื้นฐานให้มีการลงทุนของเอกชนเป็นหลัก ส่วนแผนพัฒนาฉบับที่ 3 มีการพัฒนาอุตสาหกรรมตามเดิม เพื่อลดช่องว่างของรายได้ประชากรที่ห่างกันมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาของสองแผนแรก พยายามกระจายรายได้และบริการทางสังคมเข้าสู่ชนบท โดยเฉพาะปรับปรุงสถาบันและองค์กรทางด้านเกษตรและสินเชื่อ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เริ่มจากถนนหนทางและการเกษตรเป็นสำคัญ เพราะเหมาะกับสภาพของประชาชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสร้างความมั่นคงเพื่อป้องกันการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์

หลังจากมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่พ.ศ.2504 เป็นต้นมา รัฐบาลได้กระจายสาธารณูปโภคเข้าสู่หมู่บ้านศรีปิงเมือง โดยเฉพาะหลังจากมีการตัดถนนผ่านบริเวณประตูหายยา ตัวเมืองเชียงใหม่ได้ขยายตัวออกมาอย่างรวดเร็ว มีการขยายการลงทุนจากนายทุนภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านมากขึ้น บริเวณบ้านศรีปิงเมืองจึงกลายเป็นเขตตัวเมืองของเชียงใหม่ เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ กับวิถีชีวิตของชาวบ้านศรีปิงเมืองกว่ายุคก่อนหน้านี้อย่างมาก เริ่มมีสีเข้ามาตั้งทำให้ค่อยๆ เลิกการค้าข้าวนำข้าวมาสีที่โรงสีแทน ส่งผลถึง “มองคำข้าว” ที่เคยมีอยู่ทุกหลังคาเรือนก็หมดหน้าที่ลงไป

²⁰ วัดศรีปิงเมือง, ประวัติวัดศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, เอกสารอัดสำเนา.

การคลอดลูกหรือการรักษาพยาบาลแบบโบราณได้หายไป เพราะคนที่ชำนาญได้เสียชีวิต และการเดินทางไปโรงพยาบาลสะดวกสบาย การรักษาโดย “หมอเมือง” ที่ใช้ยาสมุนไพรประกอบกับการเสกเป่าด้วยคาถาอาคมก็หมดไป ชาวบ้านนิยมไปรักษาที่โรงพยาบาลสวนดอก บ้านเริ่มนิยมซื้อเรือนเก่าที่สร้างด้วยไม้ยกพื้นสูงกลายมาเป็นสร้างด้วยปูนหรือครึ่งไม้ครึ่งปูน มีคนภายนอกเริ่มย้ายเข้ามาซื้อที่บ้านศรีปิงเมืองมากขึ้น

เริ่มมีการสร้างบ้านจัดสรร มีการสร้างหอพัก บนพื้นที่ที่เคยเป็นทุ่งนาของหมู่บ้าน ส่งผลให้ที่นาที่มีอยู่รายรอบหมู่บ้านผืนใหญ่ค่อยๆ ถูกถมจนเกือบหมดไปในปัจจุบัน เมื่อที่นาถูกขายวัวควายและล้อเกวียนก็หมดหน้าที่ตามไปด้วย ชาวบ้านก็ขายวัวควายจนหมดไปจากชุมชน ข้าวสาลีพันธุ์โบราณที่เคยปลูกก็หายไป ถนนภายในหมู่บ้านเดิมเป็นทางเดินเล็กๆ ก็ขยายทำเป็นถนนลูกรังและพัฒนาเป็นถนนลาดยางในที่สุด จึงกล่าวได้ว่าในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำให้หมู่บ้านศรีปิงเมืองที่เคยเป็นหมู่บ้านนอกเวียงอยู่ปลายไร่ปลายนาของเวียงเชียงใหม่ ได้กลายเป็นเขตตัวเมืองของเชียงใหม่ในยุคนี้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สมบัติสาธารณะของหมู่บ้านศรีปิงเมือง

สมบัติสาธารณะของหมู่บ้านศรีปิงเมือง คือ พื้นที่ที่คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและช่วยกันสืบทอดดูแลรักษา มีทั้งสมบัติชุมชนในด้านที่เป็นกายภาพสามารถมองเห็นจับต้องได้ และสมบัติชุมชนที่เป็นจินตภาพหรือเกิดจากคติความเชื่อ สมบัติชุมชนที่เป็นกายภาพ เช่น วัดศรีปิงเมือง พระเจดีย์ กู่พระอัฐิเจ้านายฝ่ายเหนือ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง และหอผีต่างๆ เป็นต้น ส่วนสมบัติชุมชนที่เป็นจินตภาพร่วมกัน เช่น ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและผี เป็นต้น

สมบัติสาธารณะทางกายภาพของหมู่บ้านศรีปิงเมือง

(1) วัดศรีปิงเมือง

วัดศรีปิงเมือง เดิมเมื่อแรกก่อสร้างในปีพ.ศ.2432 เรียกชื่อว่า “วัดสันป่าลาน” ตามชื่อหมู่บ้านที่บริเวณนี้มีต้นไม้อายุจำนวนมาก สร้างโดยการนำของพญาปิงเมือง พร้อมกับพญาไชยมงคล พญาพิณิจ พญาเทียมรังสี สถาปทิสดา และมีพระราชครูเจ้ากาวิละ เจ้าอาวาสวัดพวกแต่มเป็นประธานฝ่ายสงฆ์และเป็นเจ้าอาวาสของวัดศรีปิงเมืองรูปแรก (พ.ศ.2433 – 2458) ภายหลังเพื่อเป็นเกียรติแก่พญาปิงเมืองที่เป็นผู้นำชาวบ้านสร้างวัดขึ้นประจำหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนชื่อจากวัดสันป่าลานเป็นวัดศรีปิงเมือง โดยนำคำว่า “ศรี” (ออกเสียง “สะหรี”) หมายถึงดินโพธิ์ที่พญาทั้ง 4 ได้ปลูกคนละต้นไว้ทั้ง 4 มุมของ

วัดมานำหน้าชื่อนามขของพญาปึงเมืองเป็น “วัดศรีปึงเมือง” ซึ่งต่อมาชื่อหมู่บ้านก็ได้เปลี่ยนจากหมู่บ้านสันป่าลานเป็น “บ้านศรีปึงเมือง” ตามชื่อวัดไปด้วย วัดศรีปึงเมืองมีเจ้าอาวาสปกครองเท่าที่ปรากฏนาม 3 รูป คือ

- (1) พระราชครูเจ้ากาวิละ พ.ศ.2433 – 2458
- (2) พระครูอภิชัย อภิไชย พ.ศ..... – 2531
- (3) พระครูมงคลวิทิศ (ทอง ถาวโร) พ.ศ.2532 - 2553

โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือสิ่งสำคัญของวัดศรีปึงเมือง คือ

(1.1) พระเจดีย์ศรีปึงเมือง ตั้งอยู่หลังพระวิหารก่อสร้างขึ้นเมื่อพ.ศ.2459 มีการบูรณะครั้งหลังสุดเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2549

พระเจดีย์วัดศรีปึงเมือง

(ที่มา : วัดศรีปึงเมือง)

(1.2) พระวิหาร พระวิหารของวัดศรีปึงเมืองสร้างเมื่อพ.ศ.2481 สมัยของพระครูอภิชัย อภิไชโย เป็นเจ้าอาวาส ภายหลังมีการชำรุดทรุดโทรมจึงทำการบูรณะเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2530 จนกระทั่งมีสภาพชำรุดมากขึ้น ทางวัดจึงได้ทำการรื้อถอนและก่อสร้างพระวิหารหลังใหม่ขึ้นตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2550 ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

พระวิหารหลังเก่าของวัดศรีปึงเมือง

(ที่มา : วัดศรีปึงเมือง)

(1.3) พระอุโบสถ พระอุโบสถของวัดศรีปึงเมืองสร้างขึ้นเมื่อพ.ศ.2495 สมัยพระครูอภิชัย อภิไชโย สร้างเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนเป็น 2 ชั้น

พระอุโบสถวัดศรีปิงเมือง
(ที่มา : วัดศรีปิงเมือง)

(1.4) ต้นโพธิ์ ต้นโพธิ์มีการปลูกไว้ 4 ต้น 4 มุมของวัดศรีปิงเมือง ปลูกโดยพญาทั้ง 4 ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านและวัดศรีปิงเมือง คือ พญาปิงเมือง พญาไชยมงคล พญาพินิจ และพญาเทียมรังสี เมื่อประมาณพ.ศ.2432 ปัจจุบันเหลือเพียง 2 ต้นด้านหน้าประตูวัด

ต้นโพธิ์ที่เหลืออยู่ 2 ต้นด้านหน้าประตูวัดในปัจจุบัน

ในส่วนของผู้บุญบุคคลที่ถือว่าเป็นสมบัติชุมชนของหมู่บ้านศรีปิงเมือง คือ

(1.1) พระราชครูเจ้ากาวิละ

พระราชครูเจ้ากาวิละ เป็นเชื้อสายเจ้านายเชียงใหม่ในราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน เดิมเมื่อครั้งยังเป็น “สวาทเจ้ากาวิละ” อยู่วัดพวกแต้มภายในเวียงนครเชียงใหม่ ต่อมาในปีพ.ศ.2432 พญาปิงเมือง พร้อมกับพญาไชยมงคล พญาพิณิจ และพญาเทียมรังสี พร้อมด้วยชาวบ้านศรีปิงเมือง ได้นิมนต์ให้สวาทเจ้ากาวิละมาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในการสร้างวัดศรีปิงเมือง เมื่อสร้างเสร็จได้รักษาการเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดศรีปิงเมือง ในระหว่างพ.ศ.2433 – 2458 (ขณะเดียวกันก็เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดพวกแต้มด้วย) จนกระทั่งในปีพ.ศ.2438 พระเจ้าอินทวิชยานนท์ พระเจ้านครเชียงใหม่ทรงโปรดแต่งตั้งสวาทเจ้ากาวิละขึ้นเป็น “พระสังฆราชา” 1 ใน 7 คณะพระสังฆราชาของเมืองนครเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย

- (1) ปฐมพระสังฆราชาครูบาโสภณ วัดฝายหิน(ต่อมาอยู่วัดเชียงยืน)
- (2) พระสังฆราชาเจ้ากาวิละ วัดพวกแต้ม (ดูแลวัดศรีปิงเมืองด้วย)
- (3) พระสังฆราชาสรภังค์ วัดนันทาราม (เชื้อสายเจ้านายเมืองนครเชียงตุง)
- (4) พระสังฆราชาสามะโพธิ วัดแม่วาง
- (5) พระสังฆราชาคันธา วัดเชตุพน
- (6) พระสังฆราชาครูบาอริยะ วัดหนองโจง(ต่อมาอยู่วัดดัมภัก)
- (7) พระสังฆราชาญาณรังสี วัดสันกะยอม²¹

พระสังฆราชาเจ้ากาวิละได้ดูแลทั้งวัดพวกแต้มและวัดศรีปิงเมือง จนกระทั่งประมาณพ.ศ.2451 ได้รับการเลื่อนขึ้นเป็น “พระราชครูเจ้ากาวิละ”

(1.2) นายดาบแดง พัฒนธาตุ

นายดาบแดง พัฒนธาตุ เกิดเมื่อวันพุธ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2430 ปีชวด ที่บ้านวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ 2 ของพ่อหม่อมพะอู ชาวพม่า กับแม่ยวงแก้ว มีพี่น้องทั้งหมดจำนวน 4 คน ดังนี้คือ

- (1) นายจันอู
- (2) นายโพธิ์อิน (พงษ์หนู) หรือนายดาบแดง พัฒนธาตุ

²¹ สวงน โชติสุขรัตน์, คนดีเมืองเหนือ,(อ้งแล้ว),หน้า 483 – 503.

(3) นายบะอู

(4) นางมอย หมอจันทร์

ภายหลังบิดามารดาได้ถึงแก่กรรม นายดาบแดงได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดป่าแดง โดยมีเจ้าอาวาสวัดป่าแดงเป็นผู้สอนหนังสือให้ เมื่อสามารถอ่านออกเขียนได้ได้ย้ายมาอยู่วัดหมื่นสารในความดูแลของพ่อตา แม่กองแสง คหบดีบ้านวัวลาย เมื่อเรียนจบได้เข้ารับราชการเป็นครูอยู่โรงเรียนวัดพระสิงห์ หลังจากนั้นได้สมัครเข้าเรียนโรงเรียนนาคาบได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “พัฒนถาบุตร” เมื่อเข้าเรียนใช้ชื่อว่า “แดง” ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 นายดาบแดงได้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่สมัยรุ่นแรก เป็นสมาชิกสภาจังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ.2456 นายดาบแดงได้สมรสกับแม่บัวจันทร์ พ่อดาบแดงและแม่บัวจันทร์ได้ให้การอุปถัมภ์วัดและโรงเรียนศรีปิงเมืองเสมอมา ดังเช่น

พ.ศ.2495 สร้างอุโบสถวัดศรีปิง

พ.ศ.2479 สร้างโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง

ถวายที่ดินจำนวน 16 ไร่ให้เป็นที่ดินของวัดศรีปิงเมือง

นายดาบแดง พัฒนถาบุตร ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2523 ปัจจุบันทางโรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมืองได้ป็นอนุสาวรีย์พ่อดาบแดง พัฒนถาบุตรไว้บริเวณทางเข้าหน้าโรงเรียน

พ่อดาบแดง แม่บัวจันทร์ พัฒนถาบุตร

(ที่มา : หนังสือสังคมเมืองเชียงใหม่)

(2) กุ่พระอัฐิเจ้านายฝ่ายเหนือ

กุ่พระอัฐิเจ้านายฝ่ายเหนือที่ตั้งอยู่ที่ชุมชนศาลาแดง ในอดีตก็คือพื้นที่เดียวกันกับหมู่บ้านศรีปิงเมือง บริเวณนี้เป็นที่ก่อกุ่เก็บพระอัฐิมาก่อนมีการขยายตัวของผู้คนจากภายในเวียงเชียงใหม่ออกมาตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านในปัจจุบัน ระยะแรกเป็นที่ก่อกุ่พระอัฐิของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ 2 องค์ คือ เจ้าหลวงธรรมลังกา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 2 กับเจ้าหลวงคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3 แต่ภายหลังในพ.ศ.2452 พระราชาเจ้าดารารัศมีทรงโปรดให้ย้ายกุ่พระอัฐิทั้ง 2 กุ่ไปสร้างรวมไว้ที่วัดสวนดอก บริเวณนี้ในภายหลังจึงได้กลายเป็นสุสานที่ก่อกุ่พระอัฐิของเจ้านายบุตรหลานของเจ้าหลวงคำฝั้น คือ กุ่สายเจ้าบุรีรัตน์(เจ้าน้อยหน่อเมือง ณ เชียงใหม่ พ.ศ.2387 – 2466 เป็นโอรสเจ้าอุปราชพิมพิสาร พระราชนัดดาเจ้าหลวงคำฝั้น) ซึ่งอดีตได้ตั้งคุ่มอยู่ที่หน้าวัดฟ่อนสร้อย (ปัจจุบันคือบริเวณปั้มน้ำมันเชลล์) ที่ประตูเชียงใหม่ จากการสำรวจของผู้เขียนเมื่อพ.ศ.2552 มีกุ่ทายาทสายเจ้าบุรีรัตน์หน่อเมืองมาก่อเก็บไว้ที่นี่ทั้งหมดจำนวน 32 กุ่²²

ที่น่าสังเกตก็คือ สายสกุลของเจ้าบุรีรัตน์(เจ้าน้อยหน่อเมือง ณ เชียงใหม่) ได้ผูกพันอย่างแนบชิดทางการสมรสกับสายสกุลของพญาหลวงจำบ้านรัชฎาโยนักราช (ก้อนแก้ว อินทวิวัฒน์) ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ระดับอรรคมหาเสนาบดีของเมืองนครเชียงใหม่²³ แต่ไม่ปรากฏว่ามีการนำเอาอัฐิของคนในตระกูลอินทวิวัฒน์ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเจ้านายสายเจ้าบุรีรัตน์ มาก่อกุ่ร่วมกับกุ่อัฐิของเจ้านายในราชตระกูล ณ เชียงใหม่ในบริเวณนี้ แต่กลับปรากฏมีการสร้างสุสานประจำตระกูลก่อกุ่อัฐิของพญาวังในและพญาหลวงจำบ้านรัชฎาโยนักราช (ก้อนแก้ว อินทวิวัฒน์, บุตรของพญาวังใน) ที่เชิงดอยสุเทพ²⁴ จึงสะท้อนถึงการจัดลำดับชนชั้นทางสังคมในยุคนั้นของเมืองนครเชียงใหม่ยังแบ่งไว้ชัดเจน ระหว่างกลุ่ม “เจ้านาย” กับ “ขุนนาง”

²² สํารวจโดยผู้เขียนเมื่อวันที่ 3 เดือนตุลาคม พ.ศ.2552

²³ อนุ เนินหาด, ย่านถนนพระปกเกล้า(สังคมเมืองเชียงใหม่ เล่ม ๑๒),(เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์,2552), หน้า 178 - 179.

²⁴ สมโชติ อ๋องสกุล และคณะ, แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สองข้างทางถนนสุเทพ,(เชียงใหม่ : ลีออดินดีไซน์เวิร์ค,2553), หน้า 51.

กู๋พระอัฐิเจ้านายสายเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าน้อยหน่อเมือง ณ เชียงใหม่)

จำนวน 32 กู๋

(3) โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง

หมู่บ้านศรีปิงเมืองมีการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบตะวันตก แทนการบวชเรียนภายในวัด แบบโบราณหลังจากมีพระราชบัญญัติประถมศึกษาพ.ศ.2464 แล้ว 15 ปี พระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องการให้เด็กทุกคนทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 7 - 14 ปีได้เล่าเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมืองทำการเปิดเรียนครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2479 โดยใช้ในบริเวณวัดศรีปิงเมืองทำการเรียนการสอน

ในปีพ.ศ. 2481 ทางราชการได้รับโอนเป็นโรงเรียนประชาบาล โดยส่งครูมาสอนและให้งบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนไม้ชั้นเดียว 4 ห้องเรียน ขนาดกว้าง 9 เมตร ยาว 27 เมตรในบริเวณวัดศรีปิงเมือง เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปีพ.ศ. 2494 ได้โอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

ปีพ.ศ. 2506 ได้โอนเข้ามาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ใช้ชื่อว่า “ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

และในปีพ.ศ.2515 พ่อดาบแดง พัฒนถาบุตรได้ยกที่ดินให้ทางวัดจำนวน 16 ไร่ เศษ และทางวัดได้ให้ใช้ที่ดินดังกล่าวจำนวน 6 ไร่ 3 งาน จัดสร้างโรงเรียน โดยเทศบาลนครเชียงใหม่อนุมัติ

งบประมาณ 100,000 บาท สร้างอาคารเรียนชั่วคราว เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว กว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตรเป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4²⁵

ตอนที่ 3 การสร้างและรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ของชุมชนเสนาหิน

หมู่บ้านศรีปิงเมืองเริ่มมีการสร้างและรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ของชุมชนอย่างชัดเจนมาตั้งแต่ช่วง ทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา คณะครูและปราชญ์ของหมู่บ้านได้พยายามค้นคว้าความเป็นมาของหมู่บ้าน แหล่งโบราณสถานบริเวณใกล้หมู่บ้าน ตลอดจนแหล่งภูมิปัญญาของหมู่บ้าน เช่น การทำเครื่องจักสาน และทำตะเกียงน้ำมันก๊าด เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็พยายามเชิดชูผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญของชุมชน ได้แก่

(1) กลุ่มพญาทั้ง 4 ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านและวัดศรีปิงเมือง คือ พญาปิงเมือง, พญาไชยมงคล, พญาพิณี และพญาเทียมรังสี เชิดชูผ่านการเขียนประวัติแล้วทำเป็นเอกสารของหมู่บ้านศรีปิงเมือง

(2) พระราชครูเจ้ากาวิละ ผู้เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในการก่อสร้างวัดศรีปิงเมืองและเป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดศรีปิงเมือง จึงมีการเชิดชูโดยการเขียนประวัติเช่นเดียวกันกับพญาทั้ง 4 ท่าน

(3) พ่อดาบแดง พัฒนถานุตร ผู้มีอุปการคุณต่อวัดศรีปิงเมืองและโรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมือง ดังนั้นทางโรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมืองจึงยกย่องเชิดชูโดยการสร้างอนุสาวรีย์ไว้บริเวณทางเข้าด้านหน้าโรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมือง

อนุสาวรีย์พ่อดาบแดงด้านหน้าโรงเรียน

²⁵ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง, ประวัติโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง, เอกสารอำนวยการ.

บรรณานุกรม

- ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่. เอกสารอัดสำเนา, 2518.
- โรงพยาบาลวัดศรีปิงเมือง. ประวัติโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง. เอกสารอัดสำเนา.
- วงศ์ศักดิ์ ฌ เชียงใหม่(บรรณาธิการ). พระราชชายา เจ้าดารารัศมี. เชียงใหม่ : วิทอินดิไชน์, 2552.
- วัดนันทาราม, ตำนานวัดนันทาราม. เอกสารอัดสำเนา, 2506.
- วัดศรีปิงเมือง. ประวัติวัดศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เอกสารอัดสำเนา.
- วัดศรีสุพรรณ. ประวัติวัดศรีสุพรรณ จัดพิมพ์เนื่องในงานปอยหลวงพระวิหารและเสนาสนะ ถาวรวัตถุ วัดศรีสุพรรณ วันที่ 27-31 มีนาคม 2541
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ ๓๐๐ ปี. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ มิ่งเมือง, 2538.
- _____. วัดสำคัญของนครเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2536.
- ศูนย์ส่งเสริมและศึกษาวัฒนธรรมล้านนาไทย(ปริวรรต). ตำนานธรรมมิกราช ตำนานดอนเต้า พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ และกฎหมายเข่านา. เอกสารอัดสำเนา, 2523.
- สงวน โชติสุขรัตน์. คนตีเมืองเหนือ. กรุงเทพฯ: ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2515.
- สงวน โชติสุขรัตน์. ประชุมตำนานล้านนาไทย เล่ม ๒, กรุงเทพฯ : อักษรบริการ, 2515.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่(ปริวรรต). ตำนานพื้นเมืองล้านนาเชียงใหม่. เอกสารอัดสำเนา, 2524.
- สมโชติ อ๋องสกุล. รายงานการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนในเชียงใหม่ : การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, พ.ศ.2548.
- สมโชติ อ๋องสกุล และคณะ, แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์สองข้างทางถนนสุเทพ. เชียงใหม่ : ลี้อคอินดิไชน์เวิร์ค, 2553.
- อนุ เนินหาด, ย่านถนนพระปกเกล้า(สังคมเมืองเชียงใหม่ เล่ม ๑๒). เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, 2552.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. วัดร้างในเวียงเชียงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ม.ป.ป.

การสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์พ่อสว่าง หมั่นแสน อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 30/1 บ้านศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2554.
- สัมภาษณ์นายสุทัศน์ ทิพย์โสภา บ้านศรีปิงเมือง ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2554.

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ศรีปิงเมือง ชุมชนบริเวณนอกประตูหายยา

โดย
อาจารย์ภูเดช แสนสา

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554
ณ โรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมือง อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ประวัติวัดศรีปิงเมือง(สันป่าลาน)

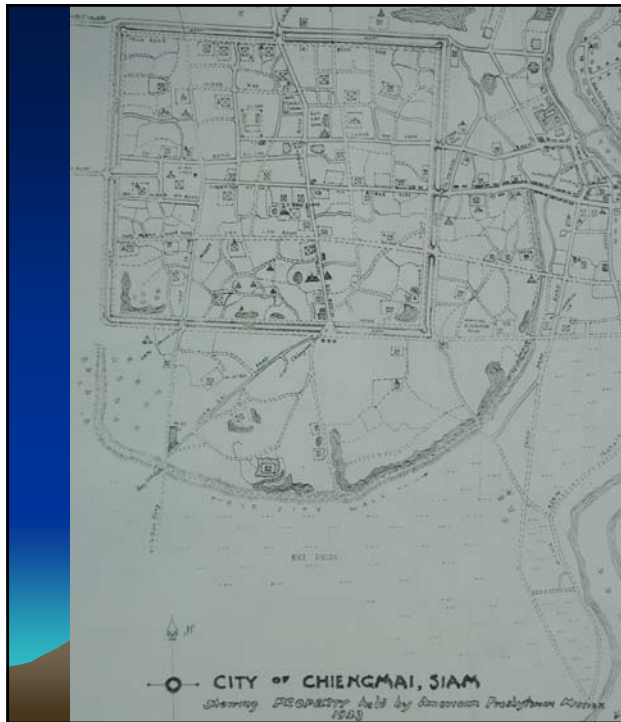
- สร้างวัดขึ้นเมื่อพ.ศ.2432 ได้รับวิสุงคามสีมา 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2493

(ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, วัดสำคัญของนครเชียงใหม่
, (เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2536), น.91)

แผนที่สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์
(พ.ศ.2416 – 2440)

- ปรากฏภาพบริเวณด้านนอกประตูหยาและนอกกำแพงดินชั้นของเวียง
เชียงใหม่เป็นพื้นที่ว่าง
 - สันนิษฐานว่าเป็นทุ่งนา
 - พื้นที่ป่า

- [illegible]

- แผนที่มิชชันนารี
คณะอเมริกัน
เพรสไบทีเรียน
- พ.ศ.2466
- หอจดหมายเหตุ
มหาวิทยาลัย
พายัพ

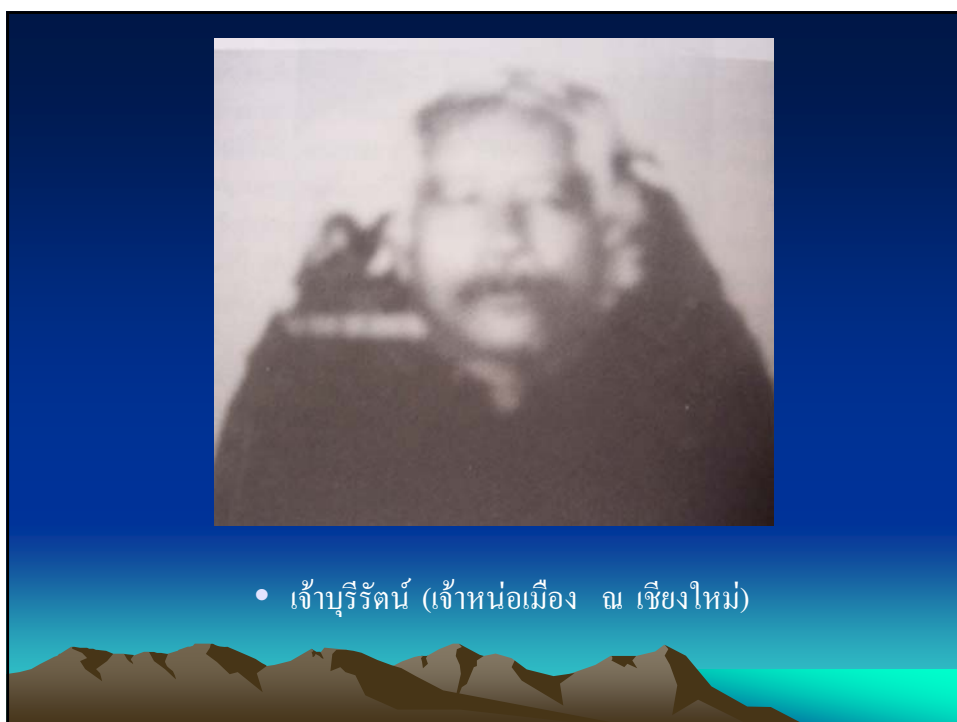
ภาพถ่ายทางอากาศ
พ.ศ.2497

รายชื่อวัดและนิกายสงฆ์โบราณในเชียงใหม่พ.ศ.2440
หัวหมวดอุโบสถวัดนันทาราม

- 1.วัดหมื่นสถาน แขวงด้าวประตู่ไหยา นิกายจรัญญ
- 2.วัดนันทาราม แขวงด้าวประตู่ชัวก้อม นิกายเงิน
- 3.วัดพวกเปี้ย แขวงด้าวประตู่ไหยา นิกายตรง(คง)
- 4.วัดหัวฝาย แขวงด้าวประตู่หลายแคง นิกายเชียงใหม่
- 5.วัดกุดีคำ แขวงด้าวประตู่ชัวก้อม นิกายเงิน
- 6.วัดยางกวง แขวงด้าวประตู่ชัวก้อม นิกายเงิน
- 7.วัดเมืองนาง แขวงด้าวประตู่ชัวก้อม นิกายน่าน
- 8.วัดสุภัน แขวงด้าวประตู่ไหยา นิกายตรง(คง)
- 9.วัดดาวะดิง แขวงด้าวประตู่หลายแคง นิกายเงิน (น.11 – 12)

หลักฐานจดหมายเหตุ

- ก่อนพระราชยาเจ้าดารารัศมีทรงโปรดให้ย้ายภูพระอัฐิของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ไปรวมที่วัดสวนดอกในพ.ศ.2452
- บริเวณนอกประตูหยา(บ้านศาลาแดง)เป็นที่ตั้งภูเจ้านายสายเจ้าหลวงธรรมลัง เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 2 กับเจ้าหลวงคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 3
- ส่วนช่วงเมรุ(บริเวณกาดหลวงริมปิง)เป็นที่ตั้งภูสายพระเจ้ากาวิละ พระเจ้านครเชียงใหม่องค์แรก

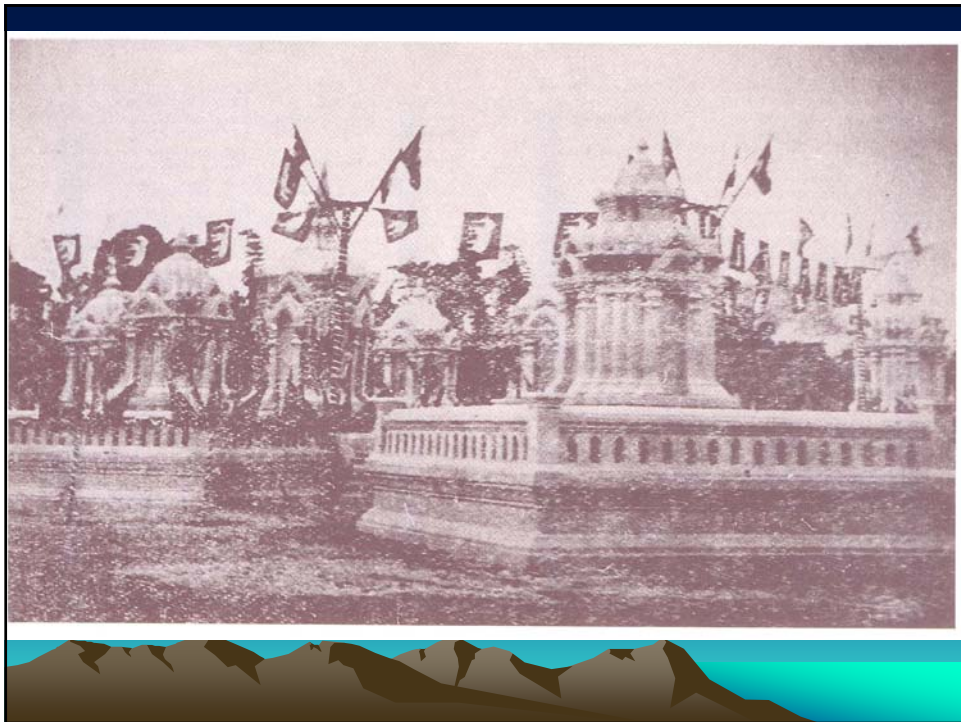
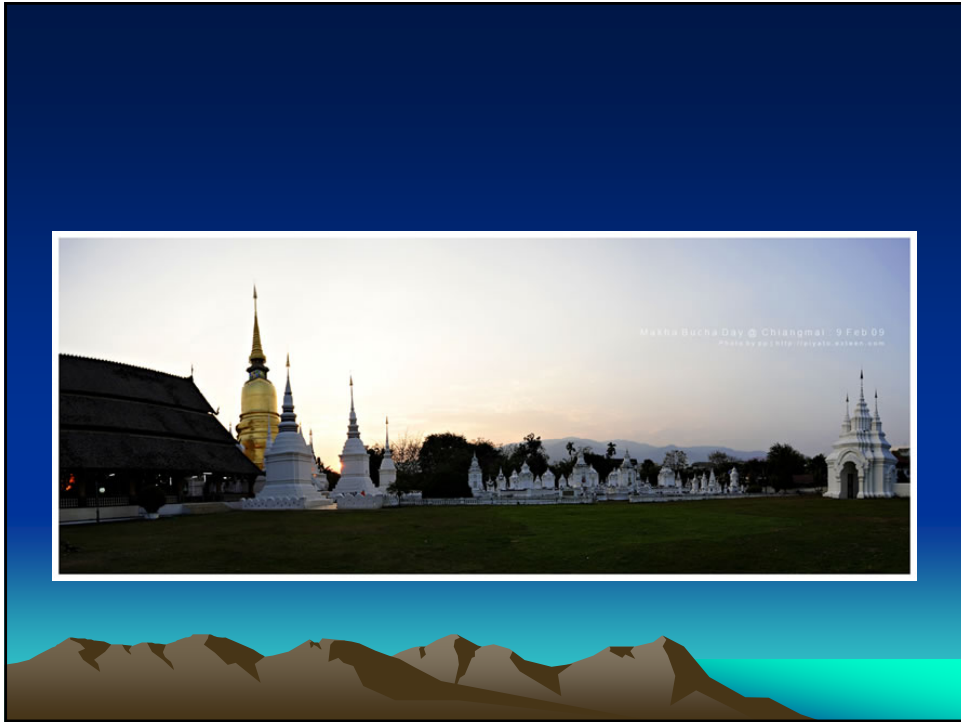

- เจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าหน่อเมือง ณ เชียงใหม่)

- พญาหลวงจำบ้าน หรือ พญาจำบ้านรัชฎาโยธินคราช(ก้อนแก้ว อินทวิวัฒน์)

ความทรงจำคนในพื้นที่

- เดิมเรียกบ้านสันป่าลาน เพราะมีดินลานมาก
- เดิมบริเวณนี้เป็นที่นาของบ้านพวกแต้ม
- ทำเครื่องจักสาน
- ยาสุมไพร
- ทำโคมน้ำมันก๊าด

ประวัติโรงเรียนเทศบาลศรีปิงเมือง

- เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2479 เปิดทำการสอนครั้งแรกในบริเวณ วัดศรีปิงเมือง
- ปี พ.ศ. 2481 ทางราชการได้รับโอนเป็นโรงเรียนประชาบาล โดยส่งครูมาสอนและให้งบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนไม้ชั้นเดียว 4 ห้องเรียน ขนาดกว้าง 9 เมตร ยาว 27 เมตร ในบริเวณวัดศรีปิงเมือง เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- ปี พ.ศ. 2494 ได้โอนเข้าสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- ปี พ.ศ. 2506 ได้โอนเข้ามาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน
- ปี พ.ศ. 2515 พ่อดาบแดง พัฒนดาบุตร ได้ยกที่ดินให้ทางวัดจำนวน 16 ไร่ เศษ และทางวัดได้ให้ใช้ที่ดินดังกล่าวจำนวน 6 ไร่ 3 งาน จัดสร้างโรงเรียน โดยเทศบาลนครเชียงใหม่อนุมัติงบประมาณ 100,000 บาท สร้างอาคารเรียนชั่วคราว เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว กว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตรเป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4

สรุป

- เป็นชุมชนที่ขยายตัวมาจากในเวียงนครเชียงใหม่
- เป็นพื้นที่นา
- เป็นพื้นที่ป่า
- เป็นสุสานของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่
- ตั้งเป็นชุมชนประมาณกลางพ.ศ.2400 เป็นต้นมา